

Characteristics of the Elderly Persons Who are Social Entrepreneurs: A Systematic Literature Review

คุณลักษณะของผู้สูงอายุที่เป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม : การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ

Thawat Ratyotha¹ Methinee Wongwanich Rumpagaporn² and Sutitthep Siripipattanakoon³

ธวัช ราษฎร์โยธา¹ เมธิณี วงศ์วานิช รัมภากาภรณ์² และสุติเทพ ศิริพิพัฒน์กุล³

^{1,2,3}Kasetsart University

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

*Corresponding Author, e-mail: thawat.r@ku.th

Abstract

The purpose of this research was to synthesize characteristics of the elders who were social entrepreneurs by using reviewing the systematic literature review. The research samples were research article in TCI, SCOPUS and ERIC databases that were published between 2022 and 2013 (2013 to 2022). The research tools consisted of 3 parts 1) Screening Research 2) Research Quality Assessment Form, and 3) Data extraction record form. Data analysis was used descriptive analysis and content analysis. The researches were selected by experts and researchers. The results showed that there were 9 studies that were considered as 10 aspects of Characteristics of social entrepreneurs, namely 1) Planning 2) Commitment 3) Contract commitment 4) Opportunity seeking 5) Aiming for goals 6) information search 7) Risk taking 8) efficiency 9) confidence and 10) persuasion. However, doing business for the elder was using their hearts to work, thinking positively, looking farsighted, and wishing well to the stakeholders of the business. And it was a small investment from savings, and from the wisdom and aptitude of one's own happiness adhere to the philosophy of sufficiency economy. It also included the formulation of various government policies, such as promoting the potential of the elderly person so that they remained active and able to stay in the labor market, developing and updating the related laws, supporting funding sources, and developing social security in aging society.

Keywords: The Characteristics of the Elderly Persons, Social Entrepreneurs, Systematic Literature Review

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์คุณลักษณะของผู้สูงอายุที่เป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม โดยการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ กลุ่มตัวอย่างเป็นงานวิจัยในฐานข้อมูล TCI, SCOPUS และ ERIC ที่พิมพ์เผยแพร่ในช่วง พ.ศ. 2556-2565 (ค.ศ. 2013-2022) เครื่องมือที่ใช้ในการทบทวนวรรณกรรม มี 3 ส่วน 1) แบบคัดกรองงานวิจัย 2) แบบประเมินคุณภาพงานวิจัย และ 3) แบบบันทึกผลการสกัดข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์สรุปเชิงเนื้อหา คัดเลือกงานวิจัยโดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้วิจัย ผลการวิจัยพบว่า มีงานวิจัยจำนวน 9 เรื่องที่ผ่านการพิจารณา ซึ่งพบว่าคุณลักษณะของผู้ประกอบการเพื่อสังคม มี 10 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านความยืดหยุ่น 3) ด้านความผูกพันในสัญญา 4) ด้านการแสวงหาโอกาส 5) ด้านการมุ่งสู่เป้าหมาย 6) ด้านการค้นหาข้อมูล 7) ด้านความกล้าเสี่ยง 8) ด้านประสิทธิภาพ 9) ด้านความมั่นใจ และ 10) ด้านการโน้มน้าวใจ ทั้งนี้การทำธุรกิจของผู้สูงอายุเป็นการใช้ใจในการทำงาน คิดบวก มองการณ์ไกล หวังดีต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของธุรกิจ และเป็นการลงทุนเล็ก ๆ จากเงินเก็บ จากภูมิปัญญาความถนัดของตนที่ทำแล้วมีความสุข ยึดหลักตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงการกำหนดนโยบายต่าง ๆ ของภาครัฐ ได้แก่ การส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุยังคงความกระตือรือร้นและสามารถอยู่ในตลาดแรงงานได้ มีพัฒนาและปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การสนับสนุนแหล่งเงินทุน และพัฒนาหลักประกันทางสังคมในสังคมสูงวัย

คำสำคัญ : คุณลักษณะของผู้สูงอายุ ผู้ประกอบการเพื่อสังคม การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ

บทนำ (Introduction)

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 ได้กำหนดเป้าหมายเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติ และในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพ พร้อมสำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ 21 และสังคมไทยมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อและสนับสนุนต่อการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศและทรัพยากรมนุษย์ของไทย อีกทั้งเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาบนพื้นฐานของแนวคิด “ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” มุ่งเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชนทุกกลุ่ม ทั้งในมิติของการมีปัจจัยที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐานที่เพียงพอ การมีสภาพแวดล้อมที่ดี การมีปัจจัยสนับสนุนให้มีสุขภาพที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ การมีโอกาสนี้จะใช้ศักยภาพของตนเองในการสร้างความเป็นอยู่ที่ดี และการมุ่งส่งต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดีไปยังคนรุ่นต่อไป ส่งผลให้ในระยะต่อจากนี้การพัฒนาทุนมนุษย์จำเป็นต้องพิจารณาถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ โดยเฉพาะการเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี (Office of National Economic and Social Development Council, 2023; United Nations Thailand, n.d.)

พ.ศ. 2565 ประเทศไทยก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged society) มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ และอีก 9 ปีข้างหน้า ใน พ.ศ. 2574 จะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด (Super-Aged society) โดยมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปเกินกว่า ร้อยละ 28 ของประชากรทั้งประเทศ (Online Manager, 2022) ประเทศไทยมีความตื่นตัวกับการวางแผนและยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุ แต่พบความหลากหลายใน

ชีวิตประจำวัน ปัญหาส่วนใหญ่ที่พบคือ รายได้ไม่เพียงพอ ไม่มีหลักประกันสุขภาพ สภาพแวดล้อมภายในบ้านและสังคมไม่เอื้อต่อการใช้ชีวิต การจัดทำนโยบายดูแลคุณภาพชีวิตให้ครอบคลุมทุกกลุ่ม จึงเป็นสิ่งสำคัญเพราะในอนาคตจะมีผู้สูงอายุที่มีภาวะเปราะบางทางเศรษฐกิจและสุขภาพ ดังนั้นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพเป็นพหุพลัง มีสุขภาพดี มีส่วนร่วม มีความมั่นคง มีความสามารถและมีความพร้อมในการแข่งขัน ควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพเพื่อการพึ่งตนเอง โดยเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคมที่สร้างคุณค่าและสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน จากแนวคิดกิจการเพื่อสังคมที่มีกระแสทางสังคมค่อนข้างเป็นที่ยอมรับเพราะเป็นการทำธุรกิจที่มีจุดประสงค์เพื่อความอยู่รอดทางธุรกิจ และเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในสังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ ซึ่งอาจเป็นองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร หรือมีผู้ประกอบการเพื่อสังคมส่วนใหญ่มาจากองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร ดังนั้นแนวคิด “ผู้ประกอบการเพื่อสังคม” จึงเป็นทางเลือกใหม่ในการแก้ปัญหาสังคมในปัจจุบันที่มีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้น การคาดหวังให้ภาครัฐเพียงฝ่ายเดียวเป็นตัวหลักในการแก้ปัญหาสังคมคงทำได้ไม่ง่าย และที่ผ่านมายังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นภาคธุรกิจ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร และภาคประชาสังคมหรือกลุ่มชุมชนเองเป็นตัวขับเคลื่อนในการแก้ปัญหา และพัฒนาตนเอง โดยเฉพาะการเข้าสู่สังคมสูงวัยเต็มรูปแบบในไม่ช้านี้ ดังนั้นการพัฒนาให้ผู้สูงอายุเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคมจึงเป็นทางเลือกที่เหมาะสม ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาคุณลักษณะของผู้สูงอายุที่เป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม ว่าอะไรคือสิ่งที่บ่งบอก หรือลักษณะประจำตัวอะไรของผู้สูงอายุที่สามารถจะเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคมได้ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมและสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของผู้สูงอายุที่เป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัย คือ การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (Systematic Literature Review) เพื่อนำความความรู้ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ไปพัฒนาหรือเตรียมความพร้อมผู้สูงอายุให้เป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคมได้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Objectives)

เพื่อสังเคราะห์คุณลักษณะของผู้สูงอายุที่เป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม โดยการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual framework)

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาเรื่อง “คุณลักษณะของผู้สูงอายุที่เป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม โดยการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ” ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องทบทวนวรรณกรรมเพื่อศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์ว่าผู้สูงอายุที่จะเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคมได้นั้นควรมีคุณลักษณะอย่างไร

วิธีดำเนินการวิจัย (Methodology)

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัย คือ การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (Systematic Literature Review) เพื่อศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์คุณลักษณะของผู้สูงอายุที่เป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม

แหล่งข้อมูล

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของผู้สูงอายุที่เป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคมที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในช่วง พ.ศ. 2556-2565 (ค.ศ. 2013-2022) จากฐานข้อมูล 1) TCI (Thai-Journal Citation Index Center) พบ 191 เรื่อง 2) SCOPUS พบ 567 เรื่อง และ 3) ERIC (Education Resources Information Center) พบ 228 เรื่อง รวม 986 เรื่อง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบครั้งนี้ ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

1. แบบคัดกรองงานวิจัย (Research screening form) โดยผู้วิจัยสร้างขึ้นตามเกณฑ์การคัดเลือกรงานวิจัยปฐมภูมิที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของผู้สูงอายุที่เป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดคำสำคัญ (Key words) ในการคัดกรองงานวิจัย

2. แบบประเมินคุณภาพงานวิจัย (Critical appraisal form) เป็นเครื่องมือที่ใช้ประเมินคุณภาพงานวิจัยที่นำมาทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ โดยใช้แบบประเมินคุณภาพการวิจัย สร้างและพัฒนาโดยสถาบันวิจัยโจแอนนา บริกส์ (The Joanna Briggs Institute, 2013) เพื่อคัดเลือกรงานวิจัยที่มีคุณภาพ

3. แบบบันทึกผลการสกัดข้อมูล (Data extraction form) ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการลงบันทึกข้อมูลงานวิจัยที่คัดเลือกมาเพื่อทบทวนงานวิจัยอย่างเป็นระบบที่พัฒนาโดยสถาบันวิจัยโจแอนนา บริกส์ (The Joanna Briggs Institute, 2013) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากงานวิจัย แบบบันทึกมี 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของงานวิจัย ได้แก่ ผู้ทำวิจัย ชื่อวารสาร ปีที่พิมพ์เผยแพร่ ระเบียบวิธีวิจัย ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง จำนวนกลุ่มตัวอย่าง และระยะเวลาในการทำวิจัย

ตอนที่ 2 เนื้อหาสาระของงานวิจัย ได้แก่ แนวคิดหรือทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย คุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการเพื่อสังคม ผลการศึกษา และข้อเสนอของผู้ทำวิจัย

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การควบคุมคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยผู้วิจัยได้นำเครื่องมือวิจัยไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ตรวจสอบคุณภาพ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านผู้สูงอายุ 1 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านผู้ประกอบการเพื่อสังคม 1 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา 2 คน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย 1 คน โดยใช้เทคนิคการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence: IOC) โดยมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.50-1.00 สอดคล้องตามเกณฑ์มาตรฐาน

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย การกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดคำถามการวิจัย การกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกรงานวิจัย การสืบค้นงานวิจัย การประเมินคุณภาพงานวิจัย การสกัดข้อมูล การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

การรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนแรก การสืบค้นบนฐานข้อมูลงานวิจัย กำหนดขอบเขตการศึกษางานวิจัยในฐานข้อมูลของประเทศไทย และนานาชาติที่ได้รับการรับรองในสาขาวิชาทางการศึกษา ได้แก่ 1) TCI (Thai-Journal Citation Index Center) พบ

191 เรื่อง 2) SCOPUS พบ 567 เรื่อง และ 3) ERIC (Education Resources Information Center) พบ 228 เรื่อง รวม 986 เรื่อง โดยกำหนดกรอบเวลาของการตีพิมพ์เผยแพร่ในช่วง พ.ศ. 2556-2565 (ค.ศ. 2013-2022)

ขั้นตอนที่สอง เมื่อผู้วิจัยได้สืบค้นงานวิจัยที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ขั้นต้นแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการคัดเลือกงานวิจัย โดยใช้แบบคัดกรองงานวิจัย ซึ่งมีการตรวจสอบการคัดเลือกจากผู้ทรงคุณวุฒิที่อ่านและประเมินงานวิจัยแยกกับผู้วิจัย โดยคัดเลือกงานวิจัยที่ตรงตามเกณฑ์การคัดเลือก ร้อยละ 100 อ่านบทความวิจัยรอบที่หนึ่ง เพื่อประเมินคุณภาพของบทความวิจัย ตามรายงานในแบบประเมินคุณภาพงานวิจัย ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินแยกกับผู้วิจัย โดยมีการทำความเข้าใจในความตกลงในกรณีที่มีความคิดเห็นไม่ตรงกัน

ขั้นตอนที่สาม รอบที่สองอ่านบทความวิจัยเต็มฉบับแบบละเอียด เพื่อสกัดข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ บันทึกข้อมูลลงในแบบบันทึกผลการสกัดข้อมูล และตรวจสอบความตรงของการบันทึกข้อมูล โดยการตรวจสอบกับการบันทึกโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่อ่านแยกกับผู้วิจัย หากพบว่าการบันทึกที่ไม่ตรงกัน จะมีการปรึกษาและหาข้อตกลงร่วมกันในการลงบันทึก

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของงานวิจัยโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่และร้อยละ และวิเคราะห์คุณลักษณะของผู้สูงอายุที่เป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม โดยใช้การวิเคราะห์สรุปเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย (Research results)

ผลการสืบค้นบนฐานข้อมูลของประเทศไทยและนานาชาติ ที่ได้รับการรับรองในสาขาวิชาด้านการศึกษา โดยกำหนดกรอบเวลาของการตีพิมพ์เผยแพร่ในช่วง พ.ศ. 2556-2565 (ค.ศ. 2013-2022) พบงานวิจัยรวมทั้งสิ้น 986 เรื่อง ผ่านเกณฑ์ 9 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งประกอบด้วย 1) ฐานข้อมูลของ TCI พบ 191 เรื่อง ผ่านเกณฑ์ 3 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 33.00 2) ฐานข้อมูลของ SCOPUS พบ 567 ผ่านเกณฑ์ 4 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 45.00 และ 3) ฐานข้อมูลของ ERIC พบ 228 ผ่านเกณฑ์ 2 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 22.00 ดังตารางที่ 1

Table 1 Database Search Results.

ผลการสืบค้นบนฐานข้อมูล

ฐานข้อมูล	N		ร้อยละ
	สืบค้น	ผ่านเกณฑ์	
TCI	191	3	33.00
SCOPUS	567	4	45.00
ERIC	228	2	22.00
รวม	986	9	100.00

จากนี้ผู้วิจัยจึงได้ทำการคัดกรองงานวิจัย พบว่า งานวิจัย 986 เรื่อง มีงานวิจัยที่ถูกคัดออก จำนวน 977 เรื่อง เนื่องจาก 1) ไม่ได้ศึกษาในผู้สูงอายุ และไม่ตรงกับเกณฑ์ 618 เรื่อง 2) มีการตีพิมพ์ซ้ำ และสืบค้นไม่พบข้อมูล 112 เรื่อง และ 3) พิจารณาจากชื่อเรื่อง และกลุ่มเป้าหมาย 247 เรื่อง จนได้งานวิจัยที่ตรงกับเกณฑ์การคัดเลือกทั้งหมด 9 เรื่อง ดังภาพที่ 1

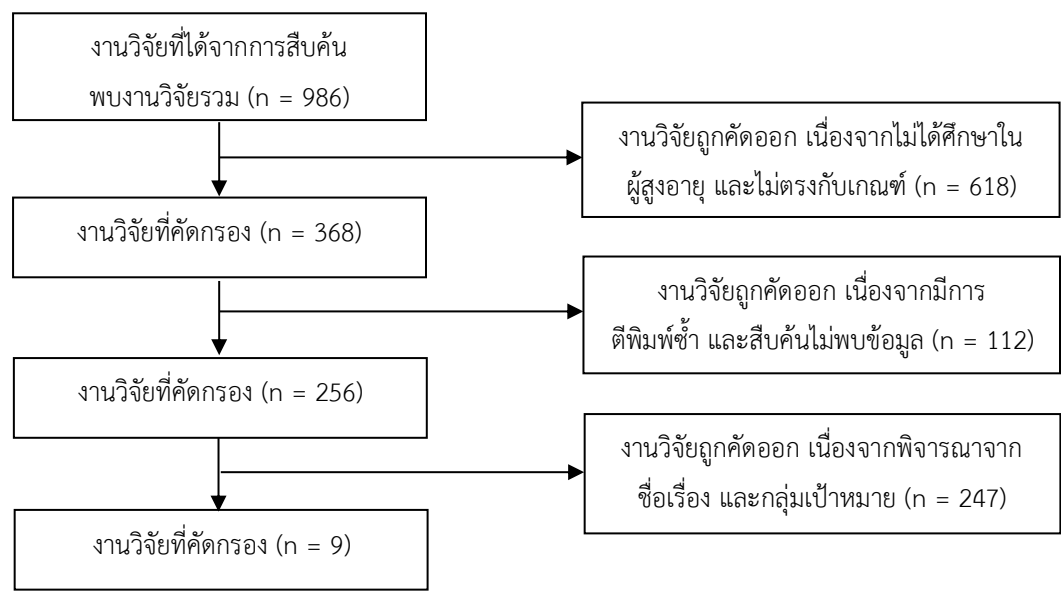

Figure 1 Research Screening Process
ขั้นตอนการคัดกรองงานวิจัย

จากงานวิจัยจำนวน 9 เรื่อง ผู้วิจัยได้ทำการประเมินคุณภาพงานวิจัยร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิโดยใช้แบบประเมินคุณภาพ พบว่า งานวิจัยทั้ง 9 เรื่องอยู่ในเกณฑ์คุณภาพที่สามารถสกัดข้อมูลและสังเคราะห์ข้อมูลได้ ผลการศึกษาโดยใช้แบบบันทึกผลการสกัดข้อมูล ดังตารางที่ 2

Table 2 Screened Research.
งานวิจัยที่ผ่านการคัดกรอง

ผู้วิจัย	ชื่องานวิจัย	วิธีวิจัย/กลุ่มตัวอย่าง	ผลการศึกษา
Photchanachan and Uppapong et al. (2020)	คุณลักษณะของผู้ประกอบการเพื่อสังคมในประเทศไทย	- วิจัยเชิงปริมาณ - เลือกแบบเจาะจง - กลุ่มตัวอย่าง 134 ราย	จากการวิจัยพบว่า ผลคะแนนสมรรถนะของผู้ประกอบการเพื่อสังคมในแต่ละด้านได้คะแนนดังนี้ 1) ด้านการวางแผน 18.81 คะแนน ระดับปานกลาง นั้นเป็นการยืนยันว่าผู้ตอบแบบสอบถามสามารถวางแผนการดำเนินงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างรอบคอบ มีการพิจารณา

ผู้วิจัย	ชื่องานวิจัย	วิธีวิจัย/กลุ่มตัวอย่าง	ผลการศึกษา
		- ช่วงอายุ 21 ปีขึ้นไป	ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น มีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาที่ต้องแก้ไข 2) ด้านความยืดหยุ่น 18.62 คะแนน ระดับปานกลาง เป็นการยืนยันว่าผู้ตอบแบบสอบถาม เมื่อเผชิญกับปัญหาสามารถค้นหาแนวทางและวิธีการแก้ปัญหาได้ ไม่ท้อแท้อย่างง่ายตาย 3) ด้านความผูกพันในพันธสัญญา 17.70 คะแนน ระดับปานกลาง เป็นการยืนยันว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความพยายามเป็นพิเศษในการกำหนดเวลาเพื่อให้งานเสร็จสมบูรณ์ รักษาคำพูดและสัญญา แน่ใจว่าลูกค้ามีความพึงพอใจ 4) ด้านการแสวงหาโอกาส 17.52 คะแนน ระดับปานกลาง เป็นการยืนยันว่าผู้ตอบแบบสอบถามมองหาสิ่งที่จะต้องดำเนินการก่อน มีการจัดลำดับความสำคัญและมุ่งเน้นที่จะทำงานและมองเห็นโอกาสที่มีความท้าทาย มีความพยายามทำสิ่งใหม่และแตกต่าง 5) ด้านการมุ่งสู่เป้าหมาย 17.18 คะแนน ระดับปานกลาง เป็นการยืนยันว่าผู้ตอบแบบสอบถาม เมื่อระบุเป้าหมายแล้ว ต้องวางแผนและดำเนินการทำงานอย่างรอบคอบไปพร้อม ๆ กับการมองหาโอกาสและแนวทางการทำงานอื่น ๆ 6) ด้านการค้นหาข้อมูล 17.14 คะแนน ระดับปานกลาง เป็นการยืนยันว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีการเปิดใจรับฟังเสียงของลูกค้า รวบรวมข้อมูล สืบค้นและค้นหา ค้นคว้าเกี่ยวกับความต้องการของผลิตภัณฑ์หรือบริการ การแสวงหาข้อมูลเป็นสิ่งสำคัญในการได้รับรู้เทคโนโลยีใหม่ล่าสุดและแนวโน้มล่าสุด เพื่อให้ผู้ประกอบการเพื่อสังคมสามารถแข่งขันในตลาดเป้าหมายได้มากขึ้น 7) ด้านความกล้าเสี่ยง 16.59 คะแนน ระดับปานกลาง เป็นการยืนยันว่าผู้ตอบแบบสอบถามสามารถจัดการความเสี่ยงได้ มีการประเมินความเสี่ยงก่อนทำธุรกิจ ความอยากลองทำสิ่งใหม่ ๆ หากแน่ใจว่าจะประสบความสำเร็จ และรับฟังคำแนะนำก่อนที่จะลองทำสิ่งที่จะต้องเสี่ยง 8) ด้านประสิทธิภาพ 15.97 คะแนน ระดับปานกลาง เป็นการยืนยันว่าผู้ตอบแบบสอบถามต้องการผลิตสินค้าและ

ผู้วิจัย	ชื่องานวิจัย	วิธีวิจัย/กลุ่มตัวอย่าง	ผลการศึกษา
			บริการที่มีคุณภาพสูงสำหรับลูกค้าจึงยังคงดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าของคู่แข่ง ประสิทธิภาพสำเร็จในการดำเนินกิจการที่ดีกว่าและรวดเร็วขึ้น ไม่มีการเสียเวลาเพราะใช้เวลาในการทำงานที่ก่อให้เกิดประโยชน์ ซึ่งเป็นงานท้าทายสำหรับการให้บริการที่มีคุณภาพสำหรับลูกค้า และชื่นชมการทำงานของผู้อื่น เพื่อกระตุ้นให้เกิดการทำงานที่ดีขึ้น 9) ด้านความมั่นใจ 15.78 คะแนน ระดับปานกลาง เป็นการยืนยันว่าผู้ตอบแบบสอบถามเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้ประกอบการเพื่อสังคมเพราะจุดสนใจหลักของธุรกิจนี้คือการแก้ปัญหาสังคม สิ่งที่ทำให้เกิดความมั่นใจ คือ มีการประเมินสถานการณ์ก่อนและพิจารณาทางเลือกทั้งหมด เพื่อสร้างความมั่นใจมากขึ้นที่จะประสบผลสำเร็จ 10) ด้านการโน้มน้าวใจ 15.77 คะแนน ระดับน้อย แต่ได้รับการยืนยันจากผู้ตอบแบบสอบถามว่าการแก้ปัญหาที่จะเป็นประโยชน์ต่อทุกคนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาโดยเฉพาะอย่างยิ่งพนักงานและคนในชุมชนซึ่งเป็นคนสำคัญของธุรกิจเพื่อสังคม ผู้ประกอบการเพื่อสังคมยังสามารถแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลต่อผู้อื่นโดยให้คำแนะนำและสื่อสารกับผู้ประกอบการเพื่อสังคมอื่น ๆ เพื่อแบ่งปันความคิดและการแสดงความคิดเห็น และทำการตัดสินใจ ดังนั้นการเชื่อมโยงและการติดต่อประสานงานกับทุกภาคส่วนสามารถช่วยให้การทำงานบรรลุวัตถุประสงค์ของตนเอง
Panya (2020)	การทำธุรกิจของผู้สูงวัยที่ประสบความสำเร็จ : การวิจัยแบบพหุกรณีศึกษา	- วิจัยเชิงคุณภาพ - ผู้สูงวัยที่ประสบความสำเร็จ 12 ท่าน - ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน	ผลการศึกษาพบ 4 ประเด็นหลัก ดังนี้ 1) ปัจจัยพื้นฐาน (Input) ในการทำธุรกิจ 4M ประกอบด้วย คน (Man) เงินทุน (Money) วัตถุดิบ (Material) และการจัดการ (Management) 2) การทำธุรกิจ (Process) ที่ผู้สูงวัยใส่ใจและมีมุมมองด้านบวกต่องานที่ทำ มีหลักการทำธุรกิจที่ไม่ได้มุ่งหวังกำไรเพียงอย่างเดียว ปัญหาในการทำธุรกิจเป็นเรื่องปกติที่สามารถแก้ไขได้ และการดูแลตนเองเป็นเรื่องสำคัญในการทำธุรกิจ 3) ผลลัพธ์ (Output) ที่เกิดขึ้น ได้แก่ ผลกำไร ความสุข และการมีสุขภาพที่ดีทั้งกายและใจ

ผู้วิจัย	ชื่องานวิจัย	วิธีวิจัย/กลุ่มตัวอย่าง	ผลการศึกษา
			4) ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ คือ ไม่ควรทำธุรกิจให้ตนเองเดือดร้อน ควรเริ่มจากลงทุนเล็ก ๆ จากเงินเก็บจากภูมิปัญญาความถนัดของตนที่ทำแล้วมีความสุข และควรศึกษาการทำธุรกิจเพื่อเตรียมความพร้อมทั้งกายและใจ
Vesdapunt, Sitthikul, and Jaima (2020)	ปัจจัยความสำเร็จของการจัดการธุรกิจภาคการเกษตรของผู้สูงอายุในประเทศไทยภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	- วิจัยเอกสาร	ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยความสำเร็จของการจัดการธุรกิจภาคการเกษตรของผู้สูงอายุในประเทศไทย ได้แก่ มองการณ์ไกล ให้คุณค่าแก่พนักงานอย่างจริงใจ และหวังดีต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของธุรกิจทั้งหมด ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาวัฒนธรรมทั่วทั้งองค์กร ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ใช้และ/หรือพัฒนาเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพแต่ราคาไม่สูง ขยายธุรกิจอย่างค่อยเป็นค่อยไป ลดความเสี่ยงโดยการมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย การแบ่งปันองค์ความรู้ที่มีกับคู่แข่ง มีวัฒนธรรมองค์กรที่มีชีวิตที่เรียบง่าย ยึดทางสายกลาง มีความเมตตาและเอื้ออาทรต่อกัน ประกอบสัมมาชีพด้วยความขยันหมั่นเพียร สามารถพึ่งตนเอง เป็นสังคมคุณภาพ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น
Socci, Clarke, and Principi (2020)	Active Aging: Social Entrepreneurship in Local Communities of Five European Countries	- เลือกแบบเจาะจงและไม่น่าจะเป็น - ผู้สูงอายุ 19 คนที่ทำหน้าที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชนท้องถิ่น 6 แห่งของ 5 ประเทศในยุโรป (บัลแกเรีย เดนมาร์ก อังกฤษ ฝรั่งเศส สเปน)	การศึกษานี้วิเคราะห์ประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมของผู้สูงอายุ บุคคลที่ทำหน้าที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในชุมชนท้องถิ่นด้วยการทำกิจกรรมจิตอาสา ผลปรากฏว่าการแก้ปัญหาทางสังคมดำเนินการโดยผู้สูงอายุเพื่อแก้ปัญหาความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนอง แม้กระทั่งให้ผู้สูงอายุและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ มีส่วนร่วมผ่านนายหน้าทางสังคม สร้างมูลค่าทางสังคมด้วยการไหลออกทางเศรษฐกิจที่ต่ำมาก และแสดงในระดับที่แตกต่างกัน กระตุ้นให้เกิดผลลัพธ์และผลกระทบ เนื่องจาก “การทดลองทางสังคม” นี้ได้ให้หลักฐานว่าสังคมสูงวัยผู้ประกอบการสามารถเป็นตัวขับเคลื่อนในการแก้ปัญหาสังคม ผู้กำหนดนโยบายควรประคับประคองการแพร่กระจาย ทั้งความคิดและแนวปฏิบัติของผู้ประกอบการสังคมด้วยมาตรการ

ผู้วิจัย	ชื่องานวิจัย	วิธีวิจัย/กลุ่มตัวอย่าง	ผลการศึกษา
			เฉพาะกิจในระดับยุโรป กระตุ้นศักยภาพของผู้สูงอายุ เพื่อประโยชน์ของชุมชนท้องถิ่นในยุโรป
AL-Jubari and Mosbah (2021)	Senior Entrepreneurship in Malaysia: Motivations and Barriers	- วิจัยเชิงคุณภาพ/เชิงสำรวจ - สัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง - ผู้ประกอบการอาวุโส 5 คน และผู้ประกอบการอาวุโสที่ต้องการ 5 คน รวม 10 คน	ผลลัพธ์ของการศึกษาในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการเป็นผู้ประกอบการในวัยหลังถือเป็นทางเลือกในการประกอบอาชีพ แรงจูงใจของผู้ให้ข้อมูลในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของผู้ประกอบการมีหลากหลายตั้งแต่สิ่งที่อยู่ภายใน (เช่น ความหลงใหล) ไปจนถึงแรงจูงใจภายนอก (เช่น เงิน) ผู้ให้ข้อมูลได้ระบุถึงปัจจัยที่ขัดขวางไม่ให้เกิดการเปลี่ยนไปสู่อาชีพอิสระ 1) อุปสรรคส่วนบุคคล ได้แก่ ความกลัวที่จะล้มเหลว และการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจในปัจจุบัน และ 2) อุปสรรคด้านสถาบัน ได้แก่ การขาดนโยบายที่เกี่ยวข้องและการสนับสนุนทางการเงิน โดยรวมผลการวิจัยพบว่าการเป็นผู้ประกอบการมีการรับรู้ในเชิงบวกและสามารถติดตามเป็นทางเลือกอาชีพที่ดีได้ในภายหลัง
Holmquist and Sundin (2022)	Organizing work and activities to cope with age – the role of entrepreneurship for individuals aged 50+	- วิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ - ผู้มีอายุ 50 ปีขึ้นไป	ข้อค้นพบของงานวิจัยครั้งนี้พบว่า ทางเลือกในการเป็นผู้ประกอบการเมื่ออายุ 50 ปีขึ้นไป คือ ไม่ใช่เป้าหมายของตัวเอง การเป็นผู้ประกอบการเป็นวิธีการคงความกระตือรือร้นในตลาดแรงงาน ความคิดริเริ่ม/คุณค่า ผลการศึกษาได้เพิ่มทฤษฎีการเป็นผู้ประกอบการด้วยข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับความเชื่อมโยงระหว่างการเป็นผู้ประกอบการและตลาดแรงงาน ซึ่งผู้วิจัยได้ให้เหตุผลว่าการเป็นผู้ประกอบการเมื่ออายุ 50 ปีขึ้นไป อาจเป็นคำถามเกี่ยวกับการเลือกรูปแบบขององค์กรมากกว่าคำถามเกี่ยวกับวิถีชีวิตหรืออาชีพ ผู้วิจัยยังมีส่วนร่วมในทฤษฎีเกี่ยวกับอายุโดยแสดงให้เห็นว่าผู้ประกอบการอายุ 50 ปีขึ้นไป เลือกการเป็นผู้ประกอบการหนทางที่จะสามารถอยู่ในตลาดแรงงานได้
Kureka and Rachwal (2011)	Development of entrepreneurship in ageing populations of	- วิจัยเอกสาร	บทความนี้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างระดับและพลวัตของประชากรสูงอายุและการพัฒนาของผู้ประกอบการที่เห็นในที่นี้เป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจของประชากรดำเนินธุรกิจของตนเองตามกลุ่มอายุ การกระจายเชิงพื้นที่ของประชากรสูงอายุ การจ้างงานในกลุ่มอายุ 50-64 และ 65 ขึ้นไป ตลอดจน

ผู้วิจัย	ชื่องานวิจัย	วิธีวิจัย/กลุ่มตัวอย่าง	ผลการศึกษา
	The European Union		จำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อประชากรหนึ่งคน จะถูกนำเสนอในสหภาพยุโรป ระบบระดับชาติ การวิจัยนี้แสดงให้เห็นกิจกรรมการจ้างงานต่ำในหมู่ผู้สูงอายุ ดังนั้นนโยบายเพื่อเพิ่มผู้ประกอบการของกลุ่มอายุนี้เป็นสิ่งสำคัญสำหรับภูมิภาคสหภาพยุโรป
Mukhlynina (2021)	Business Ecosystems» and Social Entrepreneurship as ways to Solve Environmental Problems	- วิจัยเอกสาร	ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารเชิงกลยุทธ์และกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมผู้ประกอบการในแง่ของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืนของรัสเซีย แนวคิดเรื่องความยั่งยืน การพัฒนาเพื่อให้มั่นใจว่ามีความปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อมและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การพัฒนาของรัสเซียโดยผู้ประกอบการเพื่อสังคมซึ่งมีศักยภาพได้รับการออกแบบมาเพื่อช่วยแก้ปัญหาจำนวนมาก ปัญหาสิ่งแวดล้อมสะสมโดยเฉพาะด้านขยะ การจัดการการผลิตและการบริโภค ผู้เขียนสรุปว่า การออกกฎหมายเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้นเรื่อย ๆ และสิ่งเหล่านี้บรรทัดฐานยังแทรกซึมการกระทำที่ควบคุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ผลกำไรซึ่งควรนำมาลงทุนใหม่ในการแก้ปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม
Adamczyk and Betlej (2021)	Social Security in Ageing Societies in a Sustainable Development Perspective. The Analysis of Context Indicator of Ways of Organizing Life in Old Age in Poland	- วิจัยเชิงปริมาณ/ เชิงสำรวจ - แบบสอบถาม - ผู้สูงอายุ 1,006 คน	ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า แนวทางการจัดระเบียบชีวิตในวัยชราเป็นปัจจัยสำคัญต่อความยั่งยืนของหลักประกันทางสังคมในสังคมสูงวัย

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะของผู้สูงอายุที่เป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม โดยการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบครั้งนี้ พบว่า มีงานวิจัย 9 เรื่องที่อธิบายถึงคุณลักษณะของผู้สูงอายุที่เป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม กล่าวคือ ในงานวิจัยของ Photchanachan and Uppapong et al. (2020) ได้ศึกษาคุณลักษณะของผู้ประกอบการเพื่อสังคมในประเทศไทย พบว่า ผลคะแนนสมรรถนะของผู้ประกอบการเพื่อสังคม 10 ด้าน มี 9 ด้านที่คะแนนอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านความยืดหยุ่น ด้านความผูกพันในสัญญา ด้านการแสวงหาโอกาส ด้านการมุ่งสู่เป้าหมาย ด้านการค้นหาข้อมูล ด้านความกล้าเสี่ยง ด้านประสิทธิภาพ และด้านความมั่นใจ และมี 1 ด้านที่คะแนนอยู่ในระดับน้อย คือ ด้านการโน้มน้าวใจ สำหรับงานวิจัยของ Panya (2020) ที่ได้อธิบายว่า การทำธุรกิจของผู้สูงอายุใช้ใจและมีมุมมองด้านบวกต่อการทำงาน มีหลักการทำธุรกิจที่ไม่ได้มุ่งหวังกำไรเพียงอย่างเดียว ปัญหาในการทำธุรกิจเป็นเรื่องปกติที่สามารถแก้ไขได้ และการดูแลตนเองเป็นเรื่องสำคัญในการทำธุรกิจ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Vesdapunt, Sitthikul and Jaima (2020) ที่ได้อธิบายว่า ปัจจัยความสำเร็จของการจัดการธุรกิจภาคการเกษตรของผู้สูงอายุในประเทศไทย ได้แก่ มองการณ์ไกล ให้คุณค่าแก่พนักงานอย่างจริงใจ และหวังดีต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของธุรกิจทั้งหมด ส่วนปัจจัยที่เป็นตัวขัดขวางไม่ให้เกิดการเปลี่ยน ได้แก่ ความกลัวที่จะล้มเหลว และการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจในปัจจุบัน (AL-Jubari & Mosbah, 2021) ซึ่งงานวิจัยของ Panya (2020) ได้อธิบายว่า การทำธุรกิจของผู้สูงอายุไม่ควรทำธุรกิจที่ทำให้ตนเองเดือดร้อน ควรเริ่มจากลงทุนเล็ก ๆ จากเงินเก็บ จากภูมิปัญญาความถนัดของตนที่ทำแล้วมีความสุข และควรศึกษาการทำธุรกิจเพื่อเตรียมความพร้อมทั้งกายและใจ นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยความสำเร็จของการจัดการธุรกิจของผู้สูงอายุภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนานวัตกรรม ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ใช้และ/หรือพัฒนาเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพแต่ราคาไม่สูง ขยายธุรกิจอย่างค่อยเป็นค่อยไป ลดความเสี่ยงโดยการมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย มีการแบ่งปันองค์ความรู้ที่มีกับคู่แข่งชั้น มีวัฒนธรรมองค์กรที่มีชีวิตที่เรียบง่าย ยึดทางสายกลาง มีความเมตตาและเอื้ออาทรต่อกัน ประกอบสัมมาชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต สามารถพึ่งตนเอง เป็นสังคมคุณภาพ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น (Vesdapunt, Sitthikul, & Jaima, 2020) ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Mukhlynina (2021) ที่ได้ศึกษากลยุทธ์และกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมผู้ประกอบการในแง่ของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืนของรัสเซีย เพื่อให้มั่นใจว่าการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการจะมีความปลอดภัยและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม อีกทั้งงานวิจัยของ Holmquist and Sundin (2022) ได้พบว่า ทางเลือกในการเป็นผู้ประกอบการเมื่ออายุ 50 ปีขึ้นไป ไม่ใช่เป้าหมายของตัวเอง แต่การเป็นผู้ประกอบการเป็นวิธีการที่ทำให้ผู้สูงอายุยังคงความกระตือรือร้นในตลาดแรงงาน และสามารถอยู่ในตลาดแรงงานได้ ซึ่งงานวิจัยของ Kureka and Rachwal (2011) พบว่า กิจกรรมการจ้างงานต่ำในหมู่ผู้สูงอายุ ดังนั้นนโยบายเพื่อเพิ่มผู้ประกอบการของกลุ่มอายุนี้นับเป็นสิ่งสำคัญสำหรับภูมิภาคสหภาพยุโรป ซึ่งงานวิจัยของ AL-Jubari and Mosbah (2021) กล่าวว่า อุปสรรคที่สำคัญคือ การขาดนโยบายที่เกี่ยวข้องและการสนับสนุนทางการเงิน ซึ่งงานวิจัยของ Socci, Clarke, and Principi (2020) ได้กล่าวว่า ผู้กำหนดนโยบายควรปรับโครงสร้างการแพร่กระจาย ทั้งความคิดและแนวปฏิบัติของผู้ประกอบการสังคมด้วยมาตรการเฉพาะกิจในระดับยุโรป กระตุ้นศักยภาพของผู้สูงอายุ เพื่อประโยชน์ของชุมชนท้องถิ่นในยุโรป รวมถึงการกำหนดแนวทางการจัดระเบียบชีวิตในวัยชราซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความยั่งยืนและเป็นหลักประกันทางสังคมในสังคมสูงวัย (Adamczyk & Betlej, 2021)

อภิปรายผล (Conclusion)

การสังเคราะห์คุณลักษณะของผู้สูงอายุที่เป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม โดยการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบครั้งนี้ผู้วิจัยพบว่า การจะเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคมนั้นจะต้องได้รับการเตรียมความพร้อม การสนับสนุน และการพัฒนาไปพร้อม ๆ กันใน 3 ระดับ คือ ระดับบุคคล ระดับชุมชนและสังคม และระดับประเทศ กล่าวคือ

1. ระดับบุคคล เนื่องจากประเทศไทยยังคงเผชิญกับปัญหาความเหลื่อมล้ำในหลายมิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมสูงวัยอาจส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น เนื่องจากกลุ่มผู้สูงอายุมักจะมีความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ภายในกลุ่มสูงกว่ากลุ่มผู้มีอายุน้อย ดังนั้นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพเป็นพลตลาด ควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพเพื่อการพึ่งตนเอง โดยเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคมที่สร้างความสุข สร้างคุณค่า และสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน สำหรับคุณลักษณะของผู้ประกอบการโดยเฉพาะผู้สูงอายุ จะต้องมีการเตรียมความพร้อมให้เป็นผู้สูงอายุที่มีความเป็นพลตลาดทั้งร่างกายและจิตใจที่แข็งแรง มีความสุข มีองค์ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และมีความสามารถในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการวางแผน สามารถวางแผนการดำเนินงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างรอบคอบ ด้านความยืดหยุ่น เมื่อเผชิญกับปัญหาสามารถค้นหาแนวทางและวิธีการแก้ปัญหาได้ ไม่ท้อแท้อย่างง่ายดาย ด้านความผูกพันในสัญญา มีความพยายามเป็นพิเศษในการกำหนดเวลาเพื่อให้งานเสร็จสมบูรณ์ ด้านการแสวงหาโอกาส มองเห็นโอกาสที่มีความท้าทาย มีความพยายามทำสิ่งใหม่และแตกต่าง ด้านการมุ่งสู่เป้าหมาย เมื่อระบุเป้าหมายแล้ว ต้องวางแผนและดำเนินการทำงานอย่างรอบคอบไปพร้อม ๆ กับการมองหาโอกาสและแนวทางการทำงานอื่น ๆ ด้านการค้นหาข้อมูล เปิดใจรับฟัง รวบรวมข้อมูล สืบค้น และค้นหา ค้นคว้าเกี่ยวกับความต้องการของผลิตภัณฑ์หรือบริการ ได้รับความรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ด้านความกล้าเสี่ยง สามารถจัดการความเสี่ยงได้ มีการประเมินความเสี่ยงก่อนทำธุรกิจ ด้านประสิทธิภาพ เนื่องจากความต้องการในการผลิตสินค้าและบริการที่มีคุณภาพสูงสำหรับลูกค้าจึงยังคงดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าของคู่แข่ง การดำเนินกิจการที่ดีกว่าและรวดเร็วขึ้น ด้านความมั่นใจ เป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้ประกอบการเพื่อสังคมเพราะจุดสนใจหลักของธุรกิจนี้คือการแก้ปัญหาสังคม สิ่งที่ทำให้เกิดความมั่นใจคือ มีการประเมินสถานการณ์ก่อนและพิจารณาทางเลือกทั้งหมด เพื่อสร้างความมั่นใจมากขึ้นที่จะประสบผลสำเร็จ และด้านการโน้มน้าวใจ การแก้ปัญหาที่จะเป็นประโยชน์ต่อทุกคนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาโดยเฉพาะอย่างยิ่งพนักงานและคนในชุมชนซึ่งเป็นคนสำคัญของธุรกิจเพื่อสังคม ผู้ประกอบการเพื่อสังคมนยังสามารถแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลต่อผู้อื่นโดยให้คำแนะนำและสื่อสารกับผู้ประกอบการเพื่อสังคมอื่น ๆ เพื่อแบ่งปันความคิดและการแสดงความคิดเห็น และทำการตัดสินใจ ดังนั้นการเชื่อมโยงและการติดต่อประสานงานกับทุกภาคส่วนสามารถช่วยให้การทำงานบรรลุวัตถุประสงค์ของตนเอง (Photchanachan & Uppapong et al., 2020)

2. ระดับชุมชนและสังคม แนวคิด “ผู้ประกอบการเพื่อสังคม” เป็นทางเลือกใหม่ในการแก้ปัญหาสังคม การคาดหวังให้ภาครัฐเพียงฝ่ายเดียวเป็นตัวหลักในการแก้ปัญหาสังคมคงทำได้ไม่ง่าย จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นภาคธุรกิจ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร และภาคประชาสังคมหรือกลุ่มชุมชนเองเป็นตัวขับเคลื่อนในการแก้ปัญหาและพัฒนาตนเอง โดยเฉพาะการเข้าสู่สังคมสูงวัยเต็มรูปแบบในไม่ช้านี้ ดังนั้นการพัฒนาให้ผู้สูงอายุเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม จึงเป็นโอกาสให้ผู้สูงอายุที่มีศักยภาพเป็นพลตลาด สามารถเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนท้องถิ่นได้ (Socci, Clarke, & Principi, 2020) โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของคนในชุมชนท้องถิ่น ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ที่ให้ความสำคัญต่อการ

พัฒนานวัตกรรม การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ใช้และ/หรือพัฒนาเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพแต่ราคาไม่สูง ขยายธุรกิจอย่างค่อยเป็นค่อยไป ลดความเสี่ยงโดยการมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย มีการแบ่งปันองค์ความรู้ที่มีกับคู่แข่ง มีวัฒนธรรมองค์กรที่มีชีวิตที่เรียบง่าย ยึดทางสายกลาง มีความเมตตาและเอื้ออาทรต่อกัน ประกอบสัมมาชีพด้วยความขยันหมั่นเพียร สามารถพึ่งตนเอง เป็นสังคมคุณภาพ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น (Vesdapunt, Sitthikul, & Jaima, 2020)

3. ระดับประเทศ ประเทศไทยได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 โดยมีเป้าหมายพัฒนาคนในทุกมิติ และในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพ พร้อมสำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ 21 และสังคมไทยมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อและสนับสนุนต่อการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศและทรัพยากรมนุษย์ของไทย (Office of National Economic and Social Development Council, 2023) อีกทั้งใน พ.ศ. 2565 ประเทศไทยก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged society) (Online Manager, 2022) ดังนั้นประเทศไทยควรมีการวางนโยบายและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้สูงอายุผู้ประกอบการเพื่อสังคมที่มีความสุข มีคุณค่า และสามารถพึ่งพาตนเองได้ แนวทางการพัฒนา ได้แก่ 1) เตรียมความพร้อม สนับสนุน และพัฒนาให้ผู้สูงอายุ ให้เป็นผู้สูงอายุที่มีความเป็นพลพลหลัง ทั้งการมีร่างกายและจิตใจที่แข็งแรง และมีความสุข (Panya, 2020) 2) จัดทำหลักสูตรผู้ประกอบการเพื่อสังคมสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมศักยภาพ องค์กรความรู้ ทักษะ ประสิทธิภาพ และความสามารถในด้านต่าง ๆ ในการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม (Photchanachan & Uppapong et al., 2020) 3) ส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ และสร้างแรงจูงใจให้ผู้สูงอายุยังคงความกระตือรือร้นในตลาดแรงงาน และสามารถอยู่ในตลาดแรงงานได้ (Socci, Clarke, & Principi, 2020; Holmquist & Sundin, 2022) 4) พัฒนาและปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการเพื่อสังคมสำหรับผู้สูงอายุ (Mukhlynina, 2021) 5) สนับสนุนแหล่งเงินทุนสำหรับผู้สูงอายุที่เป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม (AL-Jubari & Mosbah, 2021) และ 6) พัฒนาหลักประกันทางสังคมในสังคมสูงวัย (Adamczyk & Betlej, 2021)

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย (Recommendations)

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ข้อเสนอแนะต่อสถาบันการศึกษา

โดยการจัดทำหลักสูตรผู้ประกอบการเพื่อสังคมสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมศักยภาพ องค์กรความรู้ ทักษะ ประสิทธิภาพ และความสามารถในด้านต่าง ๆ ในการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม

2. ข้อเสนอแนะต่อกระทรวงสาธารณสุข

โดยการเตรียมความพร้อม สนับสนุน และพัฒนาให้ผู้สูงอายุ ให้เป็นผู้สูงอายุที่มีความเป็นพลพลหลัง ทั้งการมีร่างกายและจิตใจที่แข็งแรง และมีความสุข

3. ข้อเสนอแนะต่อกระทรวงแรงงาน และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

โดยการส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ และสร้างแรงจูงใจให้ผู้สูงอายุยังคงความกระตือรือร้นในตลาดแรงงาน และสามารถอยู่ในตลาดแรงงานได้ พัฒนาและปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการเพื่อสังคมสำหรับผู้สูงอายุ สนับสนุนแหล่งเงินทุนสำหรับผู้สูงอายุที่เป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม และพัฒนาหลักประกันทางสังคมในสังคมสูงวัย

4. ข้อเสนอแนะต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาทุนทางสังคมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสนับสนุนการให้ผู้สูงอายุเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. เกณฑ์การคัดเลือกงานวิจัยปฐมภูมิที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของผู้สูงอายุที่ผู้ประกอบการเพื่อสังคม ควรมีการกำหนดคำสำคัญ (Key words) ในการคัดกรองงานวิจัยที่ชัดเจน ทั้งเชิงลึกและเชิงกว้าง ให้ครอบคลุมกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้มากที่สุด หรือควรมีการกำหนดคำนิยามไว้ในงานวิจัยให้ชัดเจน ยกตัวอย่าง คำนิยามของคำว่า “คุณลักษณะ” “ผู้ประกอบการเพื่อสังคม” เป็นต้น

2. เนื่องจากมีงานวิจัยเชิงปริมาณในจำนวนที่สามารถจะวิเคราะห์ได้มีจำนวนค่อนข้างน้อย อาจจะขยายขอบเขตด้านระยะเวลาในการตีพิมพ์ในการสืบค้นงานวิจัยเพิ่มขึ้น เพื่อเพิ่มจำนวนงานวิจัย

References

- Adamczyk, M., & Betlej, A. (2021). Social Security in Ageing Societies in a Sustainable Development Perspective. The Analysis of Context Indicator of Ways of Organizing Life in Old Age in Poland *Journal of Security and Sustainability Issues*, 11, 148-157.
- AL-JUBARI, I., & MOSBAH, A. (2021). Senior Entrepreneurship in Malaysia: Motivations and Barriers. *Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 8(6), 277-285.
- Holmquist, C., & Sundin, E. (2022). Organizing work and activities to cope with age – the role of entrepreneurship for individuals aged 50+. *Qualitative Research in Organizations and Management*, 17(2), 236-252.
- Kureka, S., & Rachwal, T. (2011). Development of entrepreneurship in ageing populations of The European Union. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 19(2011), 397-405.
- Mukhlynina, M. (2021). Business Ecosystems and Social Entrepreneurship as ways to Solve Environmental Problems. *SHS Web of Conferences, New Industrialization and Digitalization*, 93(01004), 1-5.
- Office of National Economic and Social Development Council. (2023). (Draft) *Master Plan under the National Strategy (2023-2037) (revised version)* [Online]. <https://shorturl.asia/lGbU8>. 17 January 2023
- Online Manager. (2022). *Worry! In the next 10 years, “bedridden patients” sped up, single people do not have more children. policy advice “income collateral”* [Online]. <https://shorturl.asia/M72tW>. 2 August 2022
- Panya, F. (2020). Business Operation of the Successful Aged Persons: A Multi-Case Study Research. *Human Resource and Organization Development Journal*, 12(1), 1-28.
- Photchanachan, S., & Uppapong, K. et al. (2020). The Characteristics of Social Entrepreneurs in Thailand. *Journal of Humanities and Social Sciences, Rajapruk University*, 6(3), 31-43.
- Socci, M., Clarke, D., & Principi, A. (2020). Active Aging: Social Entrepreneurship in Local Communities of Five European Countries. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17, 1-19.
- United Nations Thailand. (n.d.). *How the UN is supporting The Sustainable Development Goals in Thailand* [Online]. <https://thailand.un.org/en/sdgs>. 2 May 2023
- Vesdapunt, K., Sitthikul, S., & Jaima, S. (2020). Key Success Factors of Agricultural Sector Management for Elderly People in Thailand under the Sufficient Economy Concept. *EAU Heritage Journal Social Science and Humanities*, 10(2), 59-66.